

Kétnyelvű diákok szaknyelvhasználati szokásai és terminológiai ismeretei

1. Bevezetés – Szlovákiában a kétnyelvű szakemberek intézményes keretek között sok esetben csak a szlovák szaknyelvet sajátítják el, a szaknyelvek anyanyelvi művelésének a lehetősége korlátozott (l. LANSTYÁK 2000: 156–7, MISAD 2009: 14–5, SZABÓMIHÁLY 2010). A szaknyelvi tervezés, a szaknyelvek vizsgálata kisebbségi helyzetben különösen indokolt. Írásom a szaknyelvi regiszterekkel kapcsolatos problémákat röviden összegzi. Ezt követően egy felmérés részeredményeit mutatja be, melyek figyelembe vehetők az építészeti szaknyelv kodifikációja során.

A kétnyelvű szakemberek (szakmai) nyelvhasználatát a nyelvi hiány: a standard magyar nyelvi (szak)szó ismeretének a hiánya következtében kontaktusjelenségek és kódváltások jellemzik. A kontaktusjelenségek, a magyarországitól eltérő szakkifejezések azonban a szaktantárgyakat magyar nyelven tanuló diákok, szakemberek nyelvhasználatában is megjelennek. Ennek oka abban (is) keresendő, hogy a szlovákiai magyar tankönyvek terminológiahasználata különbözik a magyarországitól. A szlovákiai jogszabályok értelmében az általános és középiskolákban ugyanis csak olyan tankönyvek használhatók, melyeket az Oktatási Minisztérium jóváhagyott, s melyek igazodnak az egységes tantervhez. Emiatt sok magyar tannyelvű iskolában a diákok szlovák tankönyvek fordításai-ból tanulnak, s a fordítottság jelei a tankönyvek lexikális és szintaktikai szintjén egyaránt megjelennek (HOBOTH 2011a: 31, 2012: 182, SZABÓMIHÁLY 2008a: 84, 2008b, vö. MISAD 2009: 14).

Írásom egy kutatás részeredményeit ismerteti, amely a szlovákiai és a magyarországi *Magasépítéstan* tankönyvek lexikális szintje, ill. a *Magyar–szlovák, szlovák–magyar építészeti szótár* vizsgálatának az eredményeire épült (l. HOBOTH 2011a: 35–46, 2012a, b, d). A tankönyvekben észlelt különbségek alapján készült el a terminológiai ismereteket is vizsgáló kérdőív, melyet szlovákiai magyar (SM) és magyarországi (M) diákok töltöttek ki. A vizsgálat a nyelvhasználati szokások kutatásán kívül annak a felmérésére irányult, hogy a diákok tudják-e azonosítani a tankönyvek különböző fogalommegnevezéseit, ill. milyen kölcsönszavak fordulnak elő a nyelvhasználatukban. A felmérés elvégzése mindkét szlovákiai magyar tannyelvű építőipari szakközépiskolában indokolt volt, mivel az iskolák nem egy régióban találhatóak, s a két városban a lakosok nemzetiségi megoszlása is különbözik.

2. Magyar terminológiahasználat az építőiparban Szlovákiában – A magyarországi (M) és a szlovákiai magyar (SM) Magasépítéstan tankönyvek összehasonlító vizsgálata a tankönyvekben előforduló eltéréseket kutatta. A lexikális szint elemzése és összevetése során a következő terminológiai különbségek figyelhetők meg a tankönyvekben:

1. azonos terminusok: a magyarországi és szlovákiai magyar tankönyvekben azonos alakban és jelentésben megjelenő szakkifejezések,
2. részben eltérő terminusok: a szakkifejezések alakja részben különbözik (pl. *M függesztett lépcső* – SM *függesztett lépcső*),
3. eltérő terminusok: a magyarországi és szlovákiai magyar tankönyvek fogalommegnevezése különbözik (pl. *M esztrich* – SM *cementhabarcs simítás*),
4. azonos + eltérő: az azonos megjelölés mellett tankönyvek valamelyike attól különböző fogalommegnevezést is feltüntet (pl. *M épületgépészet* – SM *épületgépészet, épületek műszaki berendezése*),
5. nem összehasonlítható: a fogalmat csupán az egyik tankönyv tartalmazza (HOBOTH 2011a: 43–6, 2012a: 183–5).

A tankönyvekben, ill. a SM szakemberek, építészek nyelvhasználatában megjelenő standard magyar nyelvi szakkifejezéstől különböző változatok abból a szemponttól is vizsgálhatók, hogy határon túli változatként mely kifejezések bekerülése indokolt a szótárakba. A szaknyelvek kodifikálása során „arra kell törekedni, hogy az egyes állami változatok között a regiszterek többségében semmilyen eltérés ne legyen, még a vagylagosságok szintjén sem (kivételt a hivatali, jogi, politikai, és más, az államberendezkedéshez szorosabban kapcsolódó regiszterek, illetve a kevésbé formális stílusok jelenthetik).” (LANSTYÁK 2002: 155). Kisebbségi helyzetben ha eltérő szemantikai jegyek kapnak nyelvi formát a magyar és a szlovák megfelelőiben, a magyarországi minta követése célszerű. Azonban nem vehető át a magyarországi terminus, ha:

- a két országban használt fogalom jelentése eltér,
- valamelyik nyelvből az adott fogalom hiányzik,
- a fogalom az állami intézményrendszerhez, közigazgatáshoz, társadalomszervezéshez kapcsolódik.

Ebben az esetben a terminologizálás során vagy a szlovák terminus tükörfordítása révén kell megalkotni a szakkifejezést, vagy a szlovák és a magyarországi megnevezés szemantikai jegyeinek figyelembevételével ajánlott egy sajátos szlovákiai magyar terminus létrehozása (l. HOBOTH 2011c: 55, LANSTYÁK 2002: 151–169, LANSTYÁK–SZABÓMIHÁLY 2002: 117–126, MÉSZÁROS 2005: 159–201, MISAD 2009: 11–7, 22–3, SZABÓMIHÁLY 2010: 205–215). A szaknyelvi tervezés további fontos feltétele a szakkifejezések nemzetközi egységesítése. Célszerű lenne a SM szakemberek körében elterjedt, ill. a tankönyvekben megjelenő kölcsönzavak mint határon túli változatok beemelése a szótárakba. E kifejezések kétnyelvű jegyzékével pedig a pedagógusokat is tájékoztathatjuk a különbségekről, s ezáltal a diákok is tudatosítják az egyes változatok, a magyarországi és a szlovákiai magyar szakmai nyelvhasználat különbségeit.

3. Kétnyelvű diákok szaknyelvhasználati szokásai – A felmérésben, melynek részeredményeit írásom ismereti, a két szlovákiai magyar tannyelvű építőipari szakközépiskola összesen 170 diákja vett részt (részeredmények l. HOBOTH 2012c). A kérdőív első része az adatközlők (szak)nyelvhasználati szokásait, a második része, amely a tankönyvvizsgálat eredményeire épült, a terminológiai ismereteit mérte fel. A kérdőívet a terep-

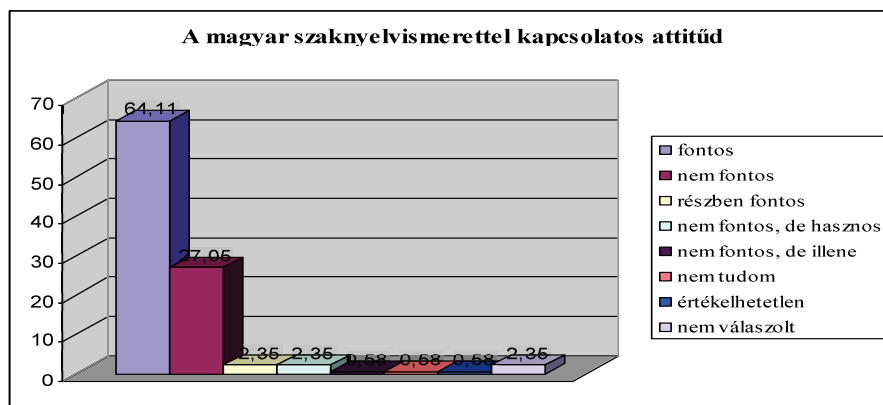
munka idején az egyes oktatási intézmények magyar tannyelvű osztályaiban jelen lévő tanulók töltötték ki. A 2012-ben megvalósult felmérésben az ógyallai oktatási intézményben 124, a losonciban 46 tanuló vett részt. A két város más-más régióban található, melyekben a lakosok nemzetiségi megoszlása is különbözik. A Statisztikai Hivatal honlapján található 2011-es népszámlálási adatok alapján százalékos arányra átszámolva Ógyalla lakosságának 41,23%-a, Losonc lakosságának 9,34%-a vallotta magát magyar nemzetiségűnek. A Losonci járás lakosainak 23,16%-a, a Komáromi járás, melyhez Ógyalla tartozik, 63,8%-a magyar nemzetiségű (<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=50352>). Ógyallán tehát a magyar nyelvű szakmai nyelvhasználat nagyobb arányú előfordulását feltételezzük.

A kétnyelvű beszélők nyelvhasználati szokásai több szempontból vizsgálhatók. Kérdőíves módszerrel felmérhető, hogy az adatközlők hogyan vélekednek saját nyelvhasználatukról, nyelvváltozatukról, tudatosítják-e az egyes változatok közti különbségeket. Fontos, hogy az oktatás során a diákok megismerjék a magyarországi és a szlovákiai magyar (szakmai) nyelvhasználat különbségeit, az eltérő fogalomnevezéseket.

A kutatás során összeállított kérdőív vizsgálta az adatközlők magyar szakmai nyelvhasználattal kapcsolatos attitűdjét. A diákok többsége úgy véli, hogy a környezetében élő szakemberek a szakkifejezéseket szlovákul használják gyakrabban. A Losonci járásban e vélemény várható volt, Ógyallán azonban meglepő. A megkérdezett tanulók 27,05%-a nem is tarja fontosnak a magyar szaknyelv elsajátítását:

1. ábra

A magyar szaknyelvismerettel kapcsolatos attitűd

A két régióban a válaszok aránya a következőképpen oszlik meg:

1. táblázat

A magyar szaknyelvismerettel kapcsolatos attitűd a két régióban

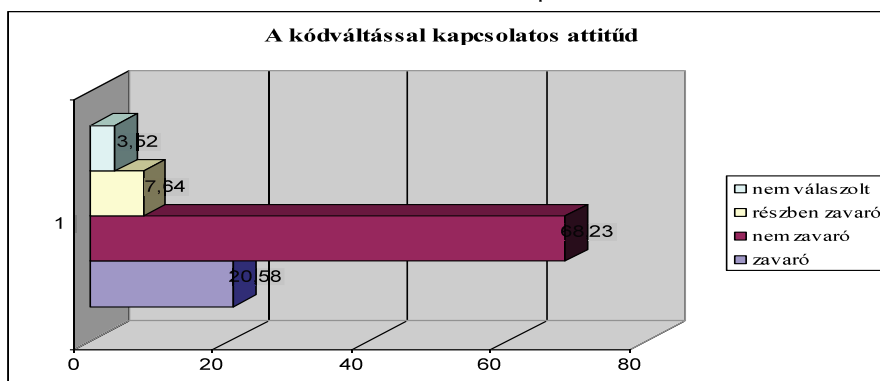
Ógyalla	Losonc
fontos: 64,51%	fontos: 63,04%
nem fontos: 29,88%	nem fontos: 26,08%
nem válaszolt: 2,41%	nem válaszolt: 4,34%
részben fontos: 2,41%	nem fontos, de illene: 2,17%
értékelhetetlen: 0,8%	nem fontos, de nem árt: 2,17%

Az adatközlők többsége fontosnak tartja a magyar szaknyelv elsajátítását, azonban mindkét iskola magyar tannyelvű osztályaiban 20% felett volt azon adatközlők aránya, akik az anyanyelvű szaknyelvhasználatnak nem tulajdonítanak jelentőséget. A nemleges válaszoknál a leggyakrabban előforduló indokok: 1. a szakemberek Szlovákiában dolgoznak, tehát nincs szükségük a magyar szaknyelvre, 2. a megértés a lényeg, 3. ha nem Magyarországon dolgozik az illető, nem szükséges ismernie, 4. szlovákul használják a szaknyelvet, nevezik meg a fogalmakat.

A standard magyar nyelvi szakszó ismeretének a hiányát, ill. nyelvi lapszust a kétnyelvű beszélők gyakran kódváltással hidalják át. E jelenségről a szlovákiai magyar beszélők különbözőképpen vélekednek. Az adatközlők többsége a kódváltást nem tartja zavarónak. Válaszaik összesített megoszlását az alábbi ábra szemlélteti:

2. ábra

A kódváltással kapcsolatos attitűd

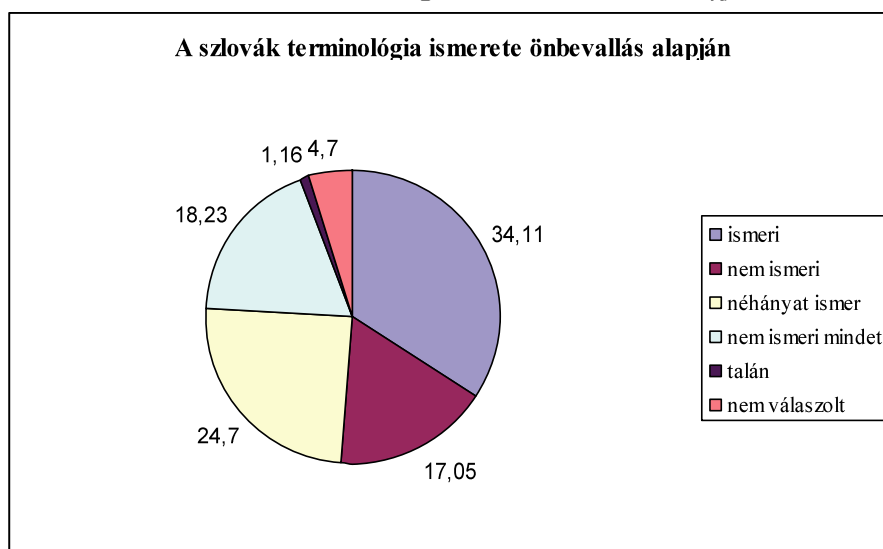
A leggyakoribb indokok a következők: 1. az adatközlők nyelvhasználatát is jellemzi a kódváltás, 2. Szlovákiában élünk, így államnyelven is kell ismernünk a kifejezéseket, 3. megszokott, 4. a szakemberek szlovákul tanulták a szaknyelvet, terminológiát. A megértést az adatközlők fontosabbnak tartják az

anyanyelvhasználatnál. Egy korábbi, 2010-ben kétnyelvű egyetemisták, építész-hallgatók körében végzett felmérés során a megkérdezett 19 diákból két adatközlő tartotta zavarónak a kódváltást, annak ellenére, hogy az ő nyelvhasználatukat is jellemzi e jelenség. Az adatközlők többségét nem zavarta, amit azzal indokoltak, hogy könnyebben megértik a szlovák szakkifejezést, a szlovák terminológia használatával elkerülhetik az esetleges félreértéseket, mivel kevesen ismerik a magyar megfelelőt, valamint az ő nyelvhasználati szokásaikra is jellemző ez a beszélői magatartás (HOBOTH 2011b).

Az attitűdvizsgálat keretében érdemes megnéznünk az adatközlők tudatosságát a saját szakmai nyelvhasználatukat tekintve. A kétnyelvű adatközlők válaszait összesítve saját bevallásuk alapján a diákok 31,76%-a naponta, 51,76%-a gyakran, 15,88%-a néha, 0,58%-a pedig sosem használja a magyar szakkifejezéseket. A szlovák szakkifejezés-használat gyakorisága a következőképpen oszlik meg: naponta 15,88%, gyakran 62,35%, néha 21,17%, soha 0,58%. Mindkét iskola diákjai hasonló arányban jelölték meg az egyes válaszlehetőségeket, sőt a magyar szakkifejezések használati aránya az ógyallai adatközlőknél néhány százalékkal alacsonyabb, a szlovák szakkifejezéseké magasabb volt, mint Losoncon. A magyar-, ill. szlovák szakkifejezés-használat is elsősorban az iskolára korlátozódik. Ezen eredményeknek némiképp ellentmond, hogy saját bevallásuk alapján a diákok csupán 34,11%-a ismeri a szlovák terminológiát, s 18,23% azt állítja, hogy nem ismeri. Az adatközlők válaszainak megoszlását az alábbi ábra is szemlélteti:

3. ábra

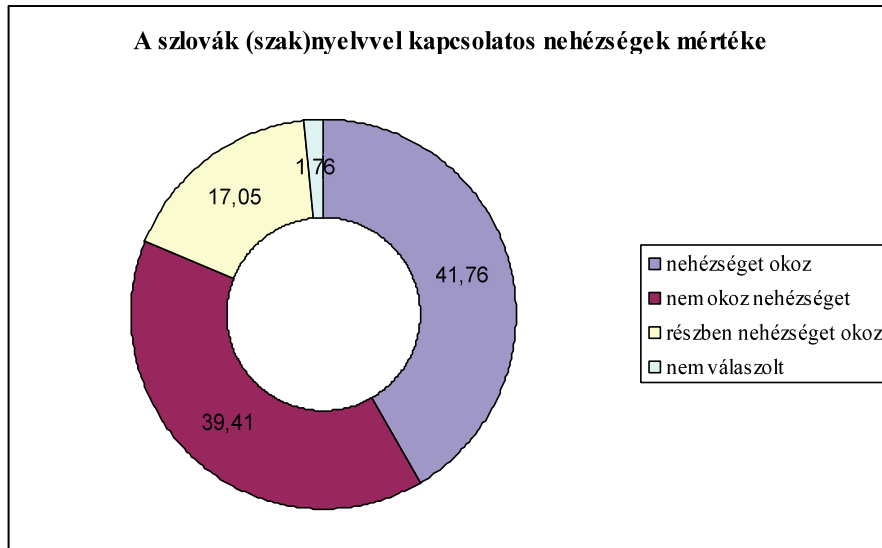
A szlovák terminológia ismerete önbevallás alapján

A szlovákiai magyar beszélőket gyakran éri az a vád, hogy „nem tudnak rendesen szlovákul”. E mítoszt azonban nem támasztják alá egyöntetűen a válaszok, melyeket a diákok a szlovák (szak)nyelvvvel kapcsolatos nehézségeiket vizsgáló kérdésre adtak:

4. ábra

A szlovák (szak)nyelvvvel kapcsolatos nehézségek mértéke

A szlovák szaknyelvvvel kapcsolatos nehézségek leggyakoribb okaként 1. a szlovák nyelv gyenge színvonalú oktatását, 2. a szlovák környezet hiányát, 3. saját érdektelenségüket (önhiba) említik.

A standard magyar szakkifejezés ismeretének a hiányát az adatközlők többsége kódváltással, körülírással hidalja át. Az adatközlők többsége azonban saját bevallása alapján még nem került olyan helyzetbe, hogy a számára ismerttől eltérő változatban hallott egy fogalommegnevezést, ill. hogy nem tudott magyarul megnevezni egy fogalmat.

A fenti válaszokban megfigyelhető ellentmondások arra engednek következtetni, hogy a tanítási órákon nagyobb teret kellene, hogy kapjanak az egyes nyelvváltozatok jellemzői, a magyarországi és a szlovákiai magyar (szakmai) nyelvhasználat különbségei.

Kölcshönszavak az adatközlők nyelvhasználatában, ill. az építőiparban. – A kérdőív gyakorlati része az adatközlők terminológiai ismereteit mérte fel.

A kérdőív azt vizsgálta, hogy a diákok tudatában vannak-e ezen különbségeknek, tudják-e azonosítani a más kifejezéssel, változatban megnevezett fogalmat.

A gyakorlati rész első feladatában az adatközlőknek a szlovák szakkifejezéseket magyarul kellett megnevezniük. E feladat megoldása során az adatközlők 10,94%-a használta a kodifikált magyar változatot, 47,47% nem válaszolt, 41,58% pedig a kodifikálttól különböző kifejezést használt. Az adatközlők többsége a standard magyar kifejezés ismeretének a hiányát tükröfordítással „oldotta meg”. Az egyszerű szakkifejezéseknél előfordultak alaki kölcsönszavak, stílusbeli kölcsönszavak, körülírás, jelentéstévesztés. A szószervezeteknél előfordultak egynemű kalkok, hibrid kalkok, jelentéstévesztés, körülírás. E csoportosításnál LANSTYÁK István felosztásából indultam ki (l. LANSTYÁK 2006: 15–56).

Az alábbi példák a kérdőívben előforduló megoldásokat szemléltetik.

A) Egyszerű szavak

1. Alaki kölcsönszavak:

2. táblázat

Alaki kölcsönszavak

S	M	kérdőív
poter	esztrich	potyer
kolaudácia	használatbavételi engedély	Kolaudáció

Mindkét szó alakja az átadó nyelvi modellre hasonlít jobban. Az 'esztrich' jelentésű *S poter* a vizsgált tankönyvekben cementhabarcs simítás alakban jelenik meg. A kérdőívben megjelenő *potyer* a SM szakemberek nyelvhasználatának élő eleme, melyre a Csallóközben különösen elterjedt potyerozó kifejezés használata is utal. E szóval azokat a szakembereket nevezik meg, akik az esztrich készítésével, e munka kivitelezésével foglalkoznak. Az egynyelvű magyar beszélőkben e kifejezések fonológiai, morfológiai szerkezete nem aktivál fogalmi hálót, mivel azonban az élő nyelvhasználat elemei, ajánlott lehet felvételük a szótárakba.

2. Stílusbeli kölcsönszavak:

3. táblázat

Stílusbeli kölcsönszavak

S	M	Kérdőív
strop	födém	födém, plafon, mennyezet

A *plafon* és a *mennyezet* kifejezéseket a stílusbeli kölcsönszavak közé sorolhatók, annak ellenére, hogy Magyarországon e kifejezések szintén használatosak, a szemantikai azonosítás egynyelvű és kétnyelvű környezetben egyaránt megtörténik. Megjelenésük azonban az adatközlők válaszaiban valószínűleg a standard magyar szakszó hiányának, ill. lapszusnak tudható be, tehát a diákok

megértették a kérdőívben szereplő szlovák *strop* kifejezést, azonban nem tudták a kodifikált magyar változatot megnevezni.

3. Körülírás:

4. táblázat

Körülírás

S	M	Kérdőív
poter	esztrich	aljzatbeton, betonréteg, cemetágy, kenés, cement kenés

E kifejezéseknél az adatközlők szintén ismerték, megértették a megadott szlovák szót, de a standard magyar nyelvi szakszó ismeretének a hiányát körülírással hidalták át. Ha az adatközlők egynyelvű környezetben is használják e stílusbeli kölcsönzavakat, ill. élnek a körülírással, a szemantikai azonosítás feltételesen bekövetkezik, viszont stílustörés történik.

4. Jelentéstévesztés:

5. táblázat

Jelentéstévesztés

S	M	kérdőív	aktivált S fogalom
poter	esztrich	nyomtató	Plotter
strop	födém	oszlop	Stĺp
poter	esztrich	vakolat	Omietka

A megadott szlovák kifejezések nem megfelelő fogalmi hálózatot aktiváltak, a szemantikai azonosítás nem történt meg, melynek következménye a jelentéstévesztés. A tévesztés oka valószínűleg a szlovák terminus ismeretének a hiánya volt.

B) Szó szerkezetek

1. Egynemű kalk

6. táblázat

Egynemű kalkok

S	M	Kérdőív
1. technické zariadenie budov	épületgépészet	az épület(ek) technikai berendezése(i), épületek műszaki berendezése, technikai berendezése az épületnek
2. sklápacie okno	bukóablak	billenő ablak
3. inžinierske stavby	mélyépítmények	mérnöki épületek/építmények/szerkezetek
4. zavesené schody	függesztett lépcsők	felfüggesztett lépcsők
5. stavebné povolenie	építési engedély	építkezési engedély

A kérdőívben megjelenő az *épület(ek) technikai berendezése(i), épületek műszaki berendezése, technikai berendezése az épületnek kifejezések a S szakki-fejezés tükörfordításai*, a szlovák nyelvre jellemző hátravetett jelzöt tartalmaznak. E fogalom a SM tankönyvben is megjelenik *épületek műszaki berendezése* változatban. E SM változat használati gyakorisága indokolttá teszi felvételét a szótárakba. A két kifejezés közül a S, ennek következtében a tükörfordítás fejezi ki szemléletesebben az épület műszaki berendezésekkel történő ellátását. A 2. példában a S kifejezés a *sklápat'* igéből ered, melynek jelentése 'lehajlít, lebillent', a kétnyelvű szótárban a *sklápacie okno* megadott jelentése 'billenőablak' (CHRENKOVÁ–TANKÓ 1973: 804), ami szintén indokolhatja, hogy a SM beszélők nyelvhasználatában a bukóablak kifejezés nem elterjedt. A 3. példa szintén tükörfordítás. Míg a magyar terminus kifejezi, hogy a föld felszíne alatti építkezéstről van szó, addig a szlovák nyelvből e jelentésmozzanat hiányzik. A S terminusban a szó szerkezet első tagjának jelentése 'mérnöki', *inžinier* 'mérnök'. Az 4. példa S megnevezése a *zavesit'* igéből vezethető le, amelynek a jelentése 'felakaszt' (CHRENKOVÁ–TANKÓ 1973: 958), s ezzel indokolható az igeekötő-használat a fordításban. Az 5. *építkezési engedély* szintén SM kölcsön-szónak tekinthető, elterjedtsége miatt indokolt felvétele a szótárakba.

2. Hibrid kalk

7. táblázat Hibrid kalkok

S	M	Kérdőív
prefabrikovaný železobetonový preklad	előregyártott vasbeton át- hidalás	előfabrikált vasbeton áthi- daló, prefabrikált vasbeton áthidaló

A fabrikál szó jelentése az ÉKSZ. alapján biz., gyak. gúny v. pejor. aprólékos munkával (kontár módon) készít vmit, barkácsol (336). Az ÉKSZ. az áthidalás terminussal jelöli az építészetben a mélység, nyílás fölé épített összekötő szerkezetet (65), ezzel szemben a fogalom az adatközlők válaszaiban több esetben *áthidaló* változatban jelenik meg.

3. Alkalmilag előforduló, rossz értelmezés

8. táblázat

Alkalmilag előforduló, rossz értelmezések

S	M	Kérdőív
1. predpätý betón	előfeszített beton	előregyártott beton, előrefeszített beton
2. okenný preklad	ablakáthidalás	1. ablakpárkány, 2. Ablakfordítás
3. pozemné staviteľstvo	magasépítmények	1. földalatti építkezés, 2. föld feletti munkák
4. technické zariadenie budov	épületgépészet	technikus elrendezése az épületnek
5. nosná konštrukcia	tartószerkezet	Orrkonstrukció
6. sklápacie okno	bukóablak	összecsukható ablak

A fenti példákban az adatközlők valószínűleg nem ismerték a szlovák szak kifejezést, emiatt egy fonológiai, morfológiai hasonló szerkezetű kifejezés fogalmi hálójá, ill. egy többjelentésű szó csupán egyik jelentése aktiválódott. Az 1. kifejezés esetében az adatközlő valószínűleg nem ismerte a S terminus jelentését, ill. helytelenül fordította. A 2. példában a *preklad* jelentése 'fordítás' (CHRENKOVA–TANKÓ 1973: 737), az adatközlő nem ismerte a kifejezés 'áthidalás' jelentését, melyet a kétnyelvű szótár sem közöl. A 3. példában a tévesztés oka, hogy a S *podzemný* jelentése 'földalatti', az adatközlőben a kifejezés rossz fogalmi hálót aktivált, ill. az egyik adatközlő azonosította ugyan a S terminust, viszont nem ismerte a magyar megfelelőt, a S *pozemný* jelentése 'föld-, földi, s a megadott terminust e kifejezéssel téveszthette. A 4. példában az adatközlő a *zariadenie* 'berendezés, felszerelés, intézmény' (CHRENKOVA–TANKÓ 1973: 953) főnevet a S *usporiadanie* (CHRENKOVA–TANKÓ 1973: 88) szóval tévesztette. Az 5. példában az adatközlőben a S *nos* 'orr' kifejezés fogalmi hálójá aktiválódott, ezáltal nem létező kifejezést hozott létre.

4. Körülírás

9. táblázat

Körülírás

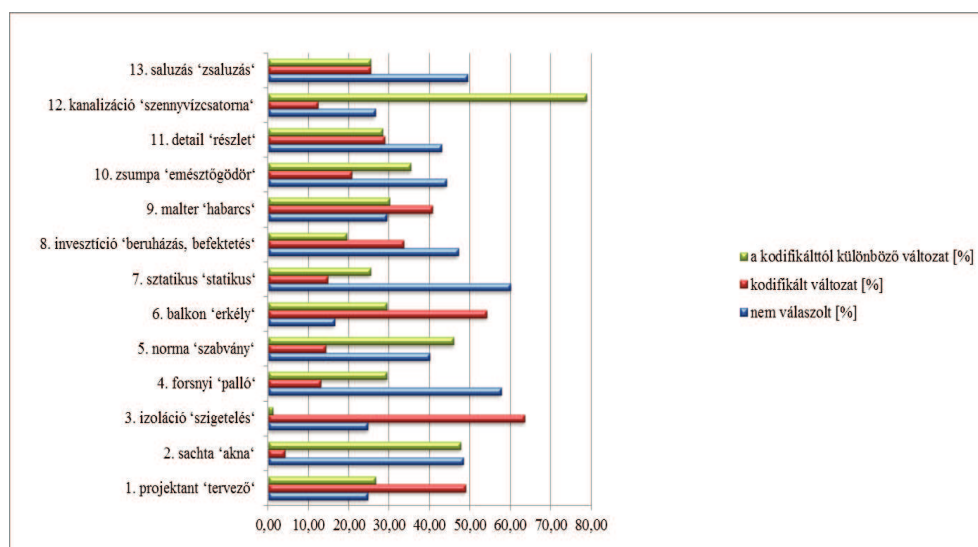
S	M	kérdőív
1. technické zariadenie budov	épületgépészet	technikai berendezés az épületben
2. stavebné povolenie	építési engedély	engedély az építkezéshez

E csoport mindkét példája arra utal, hogy az adatközlőkben a S terminus helyes fogalmi hálót aktivált, viszont az adatközlők nem ismerték a magyar terminust.

5. Kétnyelvű diákok terminológiai ismeretei. – A második feladatban az adatközlőknek meg kellett jelölniük, hogy a kifejezések megadott változatai közül melyiket használják, ill. használnák.

3. ábra

A szakkifejezés-használat megoszlása

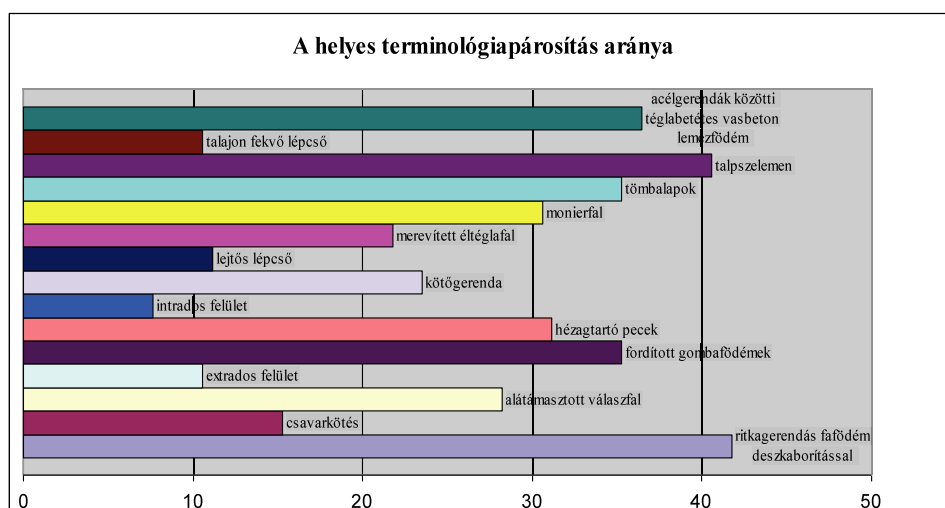

Az 1. kifejezésnél az adatközlők főként a *mérnök, építész, kivitelező* szavak használatát jelölték meg. A 2. példában a *sachta, emésztőgödör, gödör, szennygödör, kanalizáció* szavak fordultak elő a leginkább. A SM nyelvhasználatban gyakran hallható *izoláció* kifejezést az ÉKSZ. nem tartalmazza, csupán az *izolál* ' (El)szigetel, (el)különít' szócikk található a szótárban (ÉKSZ. 587). A *forsznyi* kifejezés sem olvasható az ÉKSZ.-ban. A *norma* az ÉKSZ. Tud Műsz. 'Vminek megszabott v. szokásos mértéke, nagysága, ill. összetétele, állapota. A sz.m-ban: szabvány, (l. 982), előírás'. A *balkon* az ÉKSZ. alapján 'kissé vál. <a szl.m-ban: ált. haszn.>, (l. 84), terasz'. Az *investíció* kifejezés szintén nem szerepel az ÉKSZ.-ban, csupán az *investál* 'Befektet, beruház' ige (573). A *malter* jelentése az ÉKSZ. alapján 'habarcs' (860). A *zsumpa* az ÉKSZ. szerint 'biz. <a szl. m-ban emésztőgödör>, (1507) szennygödör'. A *detail* kifejezést az ÉKSZ. szintén nem tartalmazza. A *kanalizáció* az ÉKSZ.-ban nem olvasható, csak a kanalizál 'ritk. csatornáz' (617) ige. Az ÉKSZ. alapján a *zsaluz* 'Ép (Vas)beton szerkezethez deszkából v. fémlemezből öntőformát készít', *zsaluzás* 'Ép. 1. Az a művelet, hogy (vmit) zsaluznak. 2. Zsaluzat Ép (vas)beton szerkezethez deszkából v. fémlemezből készített öntőforma' (ÉKSZ. 1502). Amint az ÉKSZ. jelentésmeghatározásaiból is látható, a fenti kifejezések egy része már szerepel mint ht változat a szótárban. Több kifejezés gyakori használati aránya arra enged következtetni, hogy felvételük a határon túli korpuszba indokolt.

A harmadik feladatban a diákoknak párosítaniuk kellett a fogalom M és SM tankönyvekben előforduló megnevezéseit. A helyes válaszok arányát az alábbi ábra szemlélteti:

4. ábra

A helyes terminológiapárosítás aránya

A grafikonon is látható, hogy a helyes válaszok aránya egy kifejezésnél sem éri el a 50%-ot.

Összesítve a helyes párosítási arány csupán 11,33%. Ez azt jelenti, ha a diákok az adott régióban használttól eltérő változatú fogalommegnevezést hallanak, azt nem tudják azonosítani. Ezt a tényt mindenképp figyelembe kell vennünk a szaknyelvi tervezés során. E problémára megoldást jelenthet a határon túli változatok felgyűjtése, beemelésük a szótárakba mint határon túli változatok. Fontosnak tartom, hogy az iskolákban oktató pedagógusokat tanfolyamokon, kétnyelvű szójegyzékekkel ismertessük e különbségekről.

6. Összegzés – Írásom egy felmérés részeredményeit mutatta be, amely kétnyelvű diákok szaknyelvhasználati szokásait és terminológiai ismereteit vizsgálta. A szaknyelvi tervezés során megfontolandó az adatközlők, ill. a SM szakemberek körében elterjedt kifejezések figyelembevétel. Nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy a szaknyelvi tervezés egyik kiemelt célja a nyelvi elkülönülés megakadályozása (vö. Misad 2009: 14), azonban néhány esetben a magyarországitól eltérő kifejezés kodifikálása indokolt. A vizsgálat során ilyen kifejezések összegyűjtése (is) volt a célt az építészet területéről, mely tevékenység azonban nem fejeződik be e felmérés eredményeinek az összegzésével, hanem további kutatómunkát igényel.

A hivatkozott irodalom

- ÉKSZ. 2003. PUSZTAI FERENC szerk. Magyar értelmező kéziszótár. Akadémiai Kiadó, (2., átdolgozott kiadás), Budapest.
- HOBOTH KATALIN 2011a. Kétnyelvűség a szlovákiai magyar tannyelvű építészeti középiskolák szaknyelvoktatásában. FSS UKF. Írásbeli munka a disszertációs vizsgához. Projekt, Nitra.
- HOBOTH KATALIN 2011b. Kétnyelvűség a szaknyelvhasználatban és –oktatásban. In: PARAPATICS Andrea szerk. Félúton 6. A hatodik Félúton konferencia (2010) kiadványa.
<http://linguistics.elte.hu/studies/fuk/fuk10/>
- HOBOTH KATALIN 2011c. A terminologizálás, terminológiafordítás és –használat az építőiparban. In: HEGEDŰS ORSOLYA – PŠENÁKOVÁ ILDIKÓ szerk. Tudomány az oktatásért – oktatás a tudományért I. Europica varietas. Nyitra. 55–60.
- HOBOTH Katalin 2012a. Szaknyelv, oktatás, tankönyv. (A szaknyelvek oktatásával és a tankönyvekkel kapcsolatos problémák kétnyelvűségi helyzetben. In: HORVÁTHNÉ MOLNÁR KATALIN – ANTONIO DONATO SCIACOVELLI szerk. MANYE XXI. Az alkalmazott nyelvészet regionális és globális szerepe. MANYE–NYME, 181–7. Budapest–Szombathely–Sopron.
http://www.bdtf.hu/btk/MANYE%208%20Az%20alkalmazott%20nyelv%20regionalis%20s%20globl/TANULMÁNYOK/Hoboth%20Katalin_Szaknyelv,%20oktatás,%20tankönyv.pdf Letöltve 2012. 05. 03.
- HOBOTH KATALIN 2012b. Tankönyvértékelés az átmenetiség és különbözőség tapasztalatainak tükrében. In: FENYVESI KRISTÓF szerk. Átmenet és különbözőség. Magyarságtudományok kelet-közép-európai kontextusban. Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Budapest.
- HOBOTH KATALIN 2012c. Építészeti szaknyelv kétnyelvű környezetben (Kétnyelvű diákok nyelvhasználata, nyelvi attitűdjei és terminológiai ismeretei). A 17. Élőnyelvi Konferencián bemutatott poszter.
- HOBOTH KATALIN 2012d. Kétnyelvű (magyar–szlovák, ill. szlovák–magyar) építészeti szakszótár(ak) és tankönyvi szójegyzékek terminológiai problémái. In: PARAPATICS
- ANDREA szerk. Félúton 7. Az ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolájának konferenciája. 2011. Október 6–7. Budapest.
<http://linguistics.elte.hu/studies/fuk/fuk11/>
- CHRENKOVÁ E – TANKÓ L 1973. Maďarsko–slovenský a slovensko–maďarský slovník. Slovenské pedagogické nakladateľstvo. Bratislava.
- LANSTYÁK István 2000. A magyar nyelv Szlovákiában. Osiris Kiadó – Kalligram Könyvkiadó–MTA Kisebbségkutatói Műhely, Budapest–Pozsony.
- LANSTYÁK ISTVÁN 2002. A magyar nyelv állami változatainak kodifikálásáról. In: LANSTYÁK ISTVÁN – SZABÓMIHÁLY GIZELLA szerk. Magyar nyelvtervezés Szlovákiában. Tanulmányok és dokumentumok. Kalligram Kiadó, Pozsony. 151–69.
- LANSTYÁK ISTVÁN 2006. A kölcsönszavak rendszerezéséről. In: Nyelvből nyelvbe. Tanulmányok a szókölcöntésről, kódváltásról és fordításról. Kalligram Kiadó, Pozsony. 15–56.

- LANSTYÁK ISTVÁN – SZABÓMIHÁLY GIZELLA 2002. Nyelvi jogaink érvényesítésének nyelvi feltételei. In: LANSTYÁK ISTVÁN – SZABÓMIHÁLY GIZELLA szerk. Magyar nyelvtervezés Szlovákiában. Tanulmányok és dokumentumok. Kalligram Kiadó, Pozsony. 117–26.
- MÉSZÁROS TÍMEA 2005. A szaknyelvi tervezés főbb kérdései. In: LANSTYÁK ISTVÁN – MENYHÁRT JÓZSEF szerk. Tanulmányok a kétnyelvűségről III. Kalligram Kiadó, Pozsony. 159–201.
- MISAD KATALIN 2009. Nyelvi kontaktusok. Lilium Aurum, Dunaszerdahely.
- SZABÓMIHÁLY GIZELLA 2008a. A tankönyvfordításról és a tankönyvek értékeléséről. In: FAZEKAS JÓZSEF szerk. Emlékkönyv Zeman László 80. születésnapjára. Lilium Aurum, Dunaszerdahely. 84–101.
- SZABÓMIHÁLY GIZELLA 2008b. A fordítottság jelei szlovákiai magyar szövegekben. In: BÁRCZI ZSÓFIA – VANČONÉ KREMMER ILDIKÓ szerk. Fordítás – nyelv – irodalom – társadalom. Europica varietas, Nyitra. 19–36.
- SZABÓMIHÁLY GIZELLA 2010. A magyar szaknyelv és szakstílus Magyarország határain túl. In: DOBOS CSILLA szerk. Szaknyelvi kommunikáció. Miskolci Egyetem – Tinta Könyvkiadó, Miskolc–Budapest. 205–15.
<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=50352>

Forrás

- BÁRSONY ISTVÁN 2008. Magasépítéstan I. Szega Books Kft., Pécs.
- BÁRSONY ISTVÁN – SCHISZLER ATTILA – WALTER PÉTER 2008. Magasépítéstan II. Szega Books Kft., Pécs.
- HÁJEK – DÉDEK – RAMBOUSEK 1990. Magasépítéstan I. Az építészeti szakközépiskolák 1. osztálya számára. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.
- HÁJEK – RYBÁŘ – RAMBOUSEK 1990. Magasépítéstan II. Az építészeti szakközépiskolák 2. osztálya számára. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.
- HÁJEK – DÉDEK – HLAVÁČEK – JÁNSKY 1990. Magasépítéstan III. Az építészeti szakközépiskolák 3. osztálya számára. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.
- HÁJEK – BLOUDEK – HLAVÁČEK – CHAROUZD – MEŠŤAN – PUBAL – RAMBOUSEK 1990. Magasépítéstan IV. Az építészeti szakközépiskolák 4. osztálya számára. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.

KRALINA HOBOTH KATALIN

katalin.hoboth@gmail.com

Közép-európai Tanulmányok Kara,
 Konstantin Filozófus Egyetem (Nyitra, Szlovákia),
 Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet,
 A magyar nyelv és irodalom tanításának módszertana alprogram

Munkahely: Szlovák Műszaki Egyetem, Építőipari Kar, Pozsony

The usage of professional language and knowledge of terminology of bilingual students

Bilingual experts in Slovakia mostly the Slovak terminology learn regularly. Studying a given terminology in the mother tongue is limited (v.s. Lanstyák 2000: 156–7, Misad 2009: 14–5, Szabó Mihály 2010). Planning terminology, investigation of terminologies in relation with minorities is especially justified.

In my paper first I present a short summary of problems concerning the above mentioned registers, then I discuss partial results of a survey made to examine the usage of professional language and knowledge of terminology of bilingual students.

According to Katalin Misad one of the most significant aims of terminology planning is to prevent the development of a language proceed towards various directions (2009: 14), though codification of some expressions divergent from the Hungarian ones is justified. The results of this survey can be taken into consideration when using terminology in planning and is worth considering to include expressions used by Hungarian experts living in Slovakia in dictionaries as variants from abroad.

In my survey one of my goals (among others) was to collect these expressions from the field of architecture. I admit the work does not end with summarizing the results of the survey, but requires further investigations.

KATALIN HOBOTH

(translated by JUDIT MOLNÁR)

